

ARTE PRERROMÁNICA (MOZÁRABE)

EDIFICIO: SAN MIGUEL DE CELANOVA

AUTOR: Descoñecido

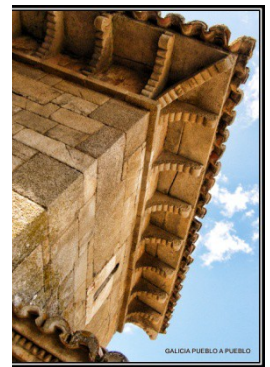
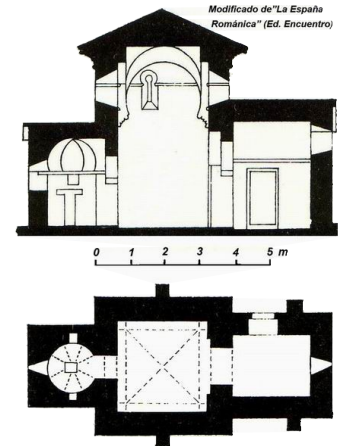
COMITENTE: San Rosendo de Dumio

CRONOLOXÍA: 937-940 aprox.

TIPOLOXÍA: Igrexa

ESTILO: Arquitectura prerrománica mozárabe

LOCALIZACIÓN: Xardín do Noviciado do mosteiro de Celanova

DESCRICIÓN FORMAL

Planta. Consta de tres corpos aliñados:

- a) **Vestíbulo:** nave con entrada lateral, presenta contrafortes prismáticos, tellado a dúas augas con cornixa saínte e xaneliña con arco de ferradura. O interior está cuberto por bóveda de canón de ferradura e un arco tamén de ferradura dá acceso ao segundo corpo.
- b) **Corpo central** de planta cadrada que sobresaia ao exterior en forma de cruceiro. O feito de que a nave central sexa sensiblemente máis ancha que a ábsida e o vestíbulo confírelle unha certa sensación de igrexa cruciforme, ao estilo de Santa Comba de Bande, distante só 16 km. Posúe contrafortes prismáticos, xaneliñas en cada un dos seus lados e tellado a catro augas. Chama a atención a amplitude do voadizo, a base de anchas laxas de granito sustentadas por modillóns de oito rolos, decorados con rodas de radios curvos e rosetas de seis pétalos. Esta estética oriental acentúase no interior cuberto por bóveda de ladrillo de arestas sobre arcos murais laterais de ferradura apoiados en modillóns lobulados.
- c) **Ábsida.** Presenta ao exterior tellado a dúas augas sobre cornixa denticulada, xaneliña centrada no muro e planta cadrada. O interior, ao que se accede por un arco de ferradura prolongada ata 2/3 do radio e enmarcado por un alfiz moldurado, ten planta case circular de 1,35 m de diámetro e se cobre con cúpula gallonada. Este pequenísimo espazo compón un minúsculo lugar sagrado que recorda o *mirhab* dunha mesquita. A ámbolos dous lados do altar existen dous nichos con uso litúrxico.

Teitos. O que confire a esta pequena capela unha importancia especial no estudo da arquitectura mozárabe, é o feito de que na cobertura de cada un dos tres corpos, os tres abovedados, utilizáronse sistemas diferentes, o que a converte nun auténtico mostrario dos métodos de abovedamento utilizados

nesa época. A cámara principal cóbrese cunha bóveda de arestas en ladrillo, sostida por arcos peraltados que parten dunhas ménsulas de rolos, que se eleva o suficiente como para que poidan abrirse nos seus muros catro xanelas a gran altura, que proporcionan unha excelente iluminación a todo o interior do oratorio. A bóveda da entrada é de canón en forma de ferradura apoiada sobre unha moldura de arranque. A ábsida está cuberta por unha bóveda gallonada formada pola intersección de oito plementos esféricos xa que, aínda que a súa forma exterior é un cadrado, a interior forma unha ferradura moi pechada.

Exterior. Posúe un aparello de grandes bloques desiguais de granito galego, herdanza da tradición romana, cunha claridade de volumes exteriores que traducen a compartimentación do interior. San Miguel dispón dunha única porta ao exterior, alintelada e situada, como é habitual nas igrexas mozárabes, no lado sur, aínda que neste caso non está no centro da igrexa, senón no vestíbulo; e de seis xanelas, todas elas moi estreitas, abucinadas, e terminadas en arcos de ferradura, situadas unha na ábsida, outra na entrada e as outras catro na parte superior de cada muro da cámara principal. Esta está cuberta por un tellado a catro augas que termina nun gran beirado formado por grandes laxas de granito soportadas por amplos modillóns de pedra, decorados cunha labra de oito e nalgúns casos ata dez lóbulos ou rolos, típicamente mozárabes, e apoiados nun rebordo horizontal que percorre os catro muros, de forma que o tellado forma un gran saedizo que produce unha maior sensación de gracilidade. No segundo modillón do lado norte pódese observar a talla dunha figura humana, único caso deste tipo na Arte Mozárabe.

Cabe destacar a existencia de catro contrafortes, semellantes aos existentes nas construcións asturianas anteriores, dous nos costados na nave central e outros dous nos da entrada, cuxo obxectivo puido ser aumentar a sensación de verticalidade, xa que non parecen necesarios por motivos estruturais.

O resultado final é que neste pequeno edificio, de menos de 22 m², podemos comprobar a relación entre a arte visigoda e a arte mozárabe, eclecticismo que permite aos construtores utilizar segundo o seu propio criterio en cada edificio os elementos artísticos ou técnicos coñecidos en cada momento, sen ter que aterse a normas prefixadas, o que xerará unha liberdade de creación que consideramos como a característica máis significativa destes dous períodos da arte altomedieval española.

Dimensións. Trátase da igrexa mozárabe de menor tamaño que coñecemos, con 8,5 m de lonxitude, 3,85 m de ancho e un máximo de 6 m de altura.

ENTORNO, FUNCIÓN E SIGNIFICADO

A capela de San Miguel de Celanova foi edificada no S.X, ca. 940, por San Rosendo de Dumio en memoria do seu irmán Froila. Parece que na súa orixe foi un *hospitolum*, pequena hospedería de peregrinos destinado a servir de aloxamento a monxes alleos ao mosteiro que estivesen de paso. Situada no recinto do antigo xardín de Mosteiro de San Salvador de Celanova, trátase do único vestixio arquitectónico da construción orixinal do conxunto monástico fundado por San Rosendo, cuxa nobre familia tivo un gran número de “servus mouroarum”, algún dos cales exerceron distintos oficios en Celanova e chegaron a integrarse na comunidade monástica. Esta pequena igrexa ilustra a integración da tradición construtiva romana coas formas chegadas do mundo musulmán, converténdose así nunha xoia extraordinaria da arte mozárabe.

MODELOS E INFLUENZAS

San Miguel de Celanova amosa unha arquitectura monástica con diversidade de elementos construtivos que proceden tanto da herencia visigoda como da arte hispano-musulmana. Atopamos detalles da arte asturiana como os contrafortes e as técnicas de cobertura, pero quizáis o que máis chama a atención é a estética árabe en todo o edificio: as bóvedas e os arcos de ferradura con alfiz, o beirado sobre modillóns, a pequena ábsida e o tratamento da luz en base a xanelas estreitas con derrame interior.